

Konferens kring beroende och psykisk hälsa 21 november 2025

Anette Skårner

socionom, professor emerita i socialt arbete

Anette.Skarner@socwork.gu.se

Vi börjar här:

Jag har väl tänkt att jag borde sluta, men vad fan ska man göra istället? Det skulle vara som att tappa en bit av sin identitet. Man kan ju inte komma ut till en helt tom värld och börja om.

Jag står i ett gränsland. Jag både känner mej och inte känner mej som en missbrukare. Man tänker fortfarande i dom banorna, väldigt fort och väldigt kluvet. En fot här och en fot där, hela tiden mitt emellan. Man hör inte hemma någonstans

Det är tomt och torftigt och ytligt, men vad fan ska man göra? Hade det inte varit för barnen hade jag nog börjat igen. Det har jag gjort förr. Det känns precis som att komma hem. Man är trygg i otryggheten. Jag känner alla också. Det är mariga liv vi lever.

Vad vet vi om exitprocesser?

Ofta långvarig process vars konkreta förlopp varierar med individuella omständigheter

- Motiv för förändring: kombination av negativa konsekvenser av droganvändningen ("pushes") och positiva drivkrafter och omständigheter som ger hopp eller pekar på möjligheten till ett annat liv ("pulls")
- Bestående drogfrihet: hänger samman med kulturella faktorer och andra faktorer i omgivningen som stöd från närstående och tillgång till attraktiva alternativ till drogerna

Identitetstransformation

- Omförhandling av identiteten i samspel med andra människor
- Spänningsförhållande mellan det förflutna, det närvarande och framtiden

- Återhämtningskapital
- Identitetsmaterial

fysiska, sociala, humana, kulturella resurser....

Kompliceras av stigma

Ett filter som skapar sociala barriärer mellan människor och accentuerar känslan inom individen av att vara annorlunda än andra

Stigma "by association"

De som vi har trott att man kan berätta för de värjer sig och nästan vänder sig ifrån. De hör inte av sig och om vi träffas så pratar vi inte om det här. Det har hela tiden varit vår inre känsla att det värsta som alla kan tänka sig det är missbruk. Ingen vill ha med det att göra och då blir man som anhörig också där nere

"Spoiled" identity vs the new "clean" self eller Vad är "normalt"?

- Dikotomiserade tolkningsramar där exempelvis kärleks- och vänskapsrelationer under missbrukstiden konsekvent konstrueras som annorlunda innebär ytterst en diskvalificering av det universella och allmänmänskliga, vilket riskerar att fördröja och försvåra vägen ut ur problematisk droganvändning och återgången till ett "ordinarie" liv

Komplexa problem...

**... kräver komplexa
förändringsstrategier...**

Professionell hjälp

- Arbetsallians – relationen ”är och bär”
- Stöd och kontroll – villkorad hjälp?
- Tolkningsföreträde
- Individorientering vs relationsorientering – perspektiv och organisation
- Lågintensivt kontinuerligt stöd som snabbt kan mobiliseras vid kriser
- Stärka och skapa förutsättningar för faktorer i omgivningen som bidrar till att initiera och vidmakthålla förändring

Vad är på gång?

- Samsjuklighetsutredningen 2021:93
- Narkotikautredningen 2023:62
- ✓ Stärkt brukar- och anhörigperspektiv
- ✓ Insatser för att motverka stigmatisering
- ✓ Skadereducerande insatser

Till sist:

Kunskap finns

men:

Hur omsätter vi den i framåtsyftande
handling?